

ПОЕЗІЯ АФРИКИ МОВОЮ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Статтю присвячено африканській поезії, яка є неповторною і самобутньою, та її перекладам українськими майстрами поетичного слова, які доклали чимало зусиль, щоб зробити кращі здобутки африканської поезії надбанням власного народу. Поезія Африки, безсумнівно, збагатила нашу літературу цінностями культури африканського континенту і дала змогу читачам краще пізнати надбання африканських літератур, зрозуміти внутрішній світ ліричних героїв і заохотити перекладачів до глибинного проникнення в поетичну скарбницю Африки.

Ключові слова: африканська поезія, здобутки, цінності культури, надбання, внутрішній світ ліричних героїв, поетична скарбниця Африки.

Статья посвящена африканской поэзии, являющейся неповторимой, самобытной, и ее переводам украинскими мастерами поэтического слова, приложившими немало усилий для того, чтобы лучшие достижения африканской поэзии стали приобретением собственного народа. Поэзия Африки, безусловно, обогатила нашу литературу культурными ценностями африканского континента и дала возможность читателям лучше познать достояния африканских литератур, понять внутренний мир лирических героев и поощряет переводчиков к глубокому проникновению в поэтическую кладезь Африки.

Ключевые слова: африканская поэзия, достояния, культурные ценности, достижения, внутренний мир лирических героев, поэтическая кладезь Африки.

The article is devoted to the unique and original African poetry and its translations of Ukrainian poets who have put much effort to make the best works of African poetry the acquirements of their own nation. African poetry, for sure, has enriched our literature with cultural values of the African continent and has given the opportunity to our readers to appreciate the achievements of African poetry, to understand the inner world of the lyrical heroes and to encourage our translators to penetrate deeper into the African poetic treasury.

Key words: the African poetry, acquirements, cultural values, achievements, the inner world of the lyrical heroes, the African poetic treasury.

Деякі літератури Африки мають довгу історію розвитку. Однак ще на початку нашого століття про них не згадувалося навіть у спеціальних дослідженнях з історії світової літератури. Духовним надбанням підкорених народів здебільшого нехтували, а тому часто в небуття відходили такі коштовності давніх епох, які, безперечно, були б неоціненним джерелом збагачення всієї світової культури. Так, з легкої руки колоністів загинули 42 поеми великої історичної вартості, які монархи Руанди просто не вважали за потрібне переносити на папір [9, с. 267]. Могутні хвилі національно-визвольної боротьби, що в середині ХХ ст. охопили весь африканський континент, будили національну свідомість, гартували полум'яне поетичне слово: формувалися нові національні літератури, старі ж набували неповторності й багатогранності. Пошуки різноманітних форм і засобів художнього виразу виявилися непростими для багатьох поетів Африки, що пояснюється боротьбою протилежних тенденцій як у світосприйманні, так і в розумінні духовних цінностей сучасної цивілізації, впливом на літературний процес європоцентристських концепцій, культурного

етноцентризму, інтелектуального «негризму» та «негри-туду».

Актуальність дослідження зумовлена широкою популяризацією літератури Африки в Україні, що отримала свій початок ще у 50-х роках минулого сторіччя і стала особливо активною на початку ХХІ сторіччя.

Мета статті полягає в тому, щоб ще раз привернути увагу до африканської поезії, яка є неповторною і самобутньою, і водночас, дуже близькою нам по духу, бо через оспівування своєї боротьби за політичну незалежність, духовну чистоту африканські поети прагнуть розв'язати актуальні проблеми сучасного життя.

Африканська поезія багата сміливо-неповторно фантазією міфів та безмежною романтикою легенд, своєрідною символікою й асоціативністю, ритмічною гармонією вірша. Африканський епос має величні зразки поезії. Так, ефіопська «Легенда про похід Негус Амда-Сейона» не поступається загальною цінністю «Слову о полку Ігоревім», а кенійський «Епос про короля Лійонго» (ХІІ – ХІV ст.) викладом і структурою

нагадує «Легенду про короля Артура» або «Саги про Зіґфрида».

Українські майстри поетичного слова доклали чимало зусиль, щоб зробити кращі здобутки африканської поезії надбанням власного народу. Лесі Українці завдячуємо тим, що вона чи не перша ознайомила нас із багатством ліричної пісні давнього Єгипту. Користуючись науковим перекладом проф. А. Відемана, геніальна поетка зуміла не тільки повернути їх із прозаїчної форми у віршову, а й передати дух першотворів. Дванадцять перекладів єгипетських пісень було вперше надруковано в Літературно-науковому віснику 1910 р. Як зазначає сама перекладачка, «деякі з тих пісень, попри екзотичні подробиці, в цілому промовляють чимсь таким близьким, знайомим, що ритм рідної нашої пісні самохіть пристає до того тричі тисячолітнього змісту» [3, с. 287]. Їй хотілося показати зразки ясної, радісної поезії великого загадкового народу, доля якого «не була веселою – вся історія його пройшла під гнітом або своїх деспотів, або чужих напасників – і все ж таки десь бралася сила не закривати очей на радощі світу й життя: може, тому той народ і прожив так довго!» [3, с. 287-288].

Зі староарабською поезією, яка теж певною мірою має право вважатися поезією Африки, першим ознайомив Україну І. Франко. Коли готувалося друге видання арабських казок «Тисяча і одна ніч», він взяв на себе труд перекласти поміщені в ній поезії на нашу мову відповідно до вимог поетичної техніки, бо «в дослівнім перекладі вони не роблять такого враження, яке повинні робити ті справжні перли старо-арабської поезії, якими редактори арабської збірки, а може, й самі автори оповідань, пересипали їх, певно, для окраси оповідань, а не для відстрашення читачів» [4, с. 232]. Адже, на його думку, вони відзначаються «поетичною красою в орієнтальнім стилі, а деякі також можна вважати віршованими правилами життєвої мудрості» [4, с. 597]. Їх уперше опубліковано в 1912-1913 рр. у згаданій збірці казок, а також дві добірки в журналі «Неділя» для ширшої публіки.

Велику роль у популяризації літератури Африки в Україні відіграє журнал «Всесвіт». Ще наприкінці 50-х років минулого століття на його сторінках з'являються віршові твори африканських митців слова, зокрема поетів Алжиру (1959, № 6). Він знайомить читача з їхнім доробком (1969, № 1, 1979, № 9), з поезією Гани (1962, № 7, 1973, № 12), Нігерії (1973, № 9, 1975, № 12), Південно-Африканської Республіки (1979, № 6, 1931, № 3, 1982, № 11), Камеруну (1573, № 9), Мадагаскару (1974, № 12), Анголи, Мозамбіку, островів Зеленого Мису і Сан-Томе (1974, № 11), Беніну (1985, № 1).

Для повноцінного знайомства з поетичним надбанням африканських країн чимало роблять і літературні критики, які у «Всесвіті» широко висвітлюють значення творчості поетів Африки, пропагують кращі зразки перекладацької творчості. Наукові студії Б. Кухалашвілі (1974, № 12, 1976, № 12, 1979, № 6, 1981, № 3), М. Жердинівської (1974, № 11), Ю. Покальчука (1973, № 9, 1985, № 2) та інших дослідників не

тільки відзначають своєрідність поетичного слова, особливість таланту окремих авторів, а й визначають місце поезії в культурному та соціальному житті цього континенту.

Особливу увагу українського читача привернула ще наприкінці минулого століття антологія «Поезія Африки», упорядкована В. Ткаченком за редакцією М. Литвинця. Адже справжнього цінителя поезії не могла не захопити самобутня культура, історія й життя далеких племен і народностей, менталітет, образність, символізм, оригінальні асоціації, притаманні африканцям. Цілком зрозуміло, що немало праці треба було докласти перекладачам, щоб відтворити традиційні, до того ж, неповторні для кожного народу, форми поезій, зберігши при цьому не тільки їхнє пристрасне громадянське звучання, а й речитативну співзвучність. Це дало читачеві змогу відчутти хвилюючу мову інструментів, що супроводжують поетичний текст. Звуки гітари, кори, балафонга й тамтамів так і зливаються з ритмічним рисунком вірша: поезія й музика для африканця нероздільні.

Цікаві ритмомелодикою, різними повторами й паралельними конструкціями африканські пісні, записані Л. Сенгором і майстерно відтворені О. Мокровольським. Відрадно, що бережливе ставлення до африканської народної творчості допомогло йому передати міфічні уявлення в органічній єдності з філософсько-етичними узагальненнями народностей банту, бамбара, фулані, йоруба, суахілі, фульбо, све. Любов до праці підкреслюється влучними порівняннями, гіперболами, метафорами, що звучать справжнім гімном щедрості людської душі.

Опираючись на фольклор, сучасні африканські поети оспівують свої країни й народи, їхню боротьбу за політичну незалежність, духовну деколонізацію, прагнуть розв'язувати актуальні проблеми сучасного життя, осмислювати їх у філософській, соціальній та етичній площині, у нових за формою та змістом віршованих творах [2, с. 13]. Вірші єгипетських поетів порушують питання соціальної несправедливості на селі, місця людини в суспільстві, ставлення митця до людей.

Своєрідність арабської поезії, речитативний характер ритмомелодики, багатство символічних і міфологічних образів, оригінальних епітетів, метафор і порівнянь можна відчутти завдяки подвижницькій праці перекладачів. Так, в елегії Амаля Дункуля О. Мокровольський зумів передати глибокий психологізм символічних і міфологічних образів, діалог між якими вплітається в розповідь про мужність в'язня. Переклад І. Драча також відзначається глибоким проникненням у душевний стан ліричного героя «Втечі» Салаха Абд ас-Сабура. З перекладів Є. Микитенка сам поет постає вірним сином свого народу. Він добре розуміє роль митця в суспільному житті. Відкарбований ритм поезії Абд ар-Рахмана аль-Хамісі в його перекладі допомагає відчутти марш султанового війська, що як уособлення тиранії й смерті викликає «шалений зойк і дике голосіння» [2, с. 28]. У дещо іншому ритмі, мовби зважуючи кожне слово, передає В. Моруга «Колоски» Салаха Гахіна, відтворюючи влучними

метафорами, епітетами і порівняннями яскраву картину селянської долі, схожої на долю пшениці. Вдалося перекладачеві зберегти й ритмомелодіку «Реквієму» Нагіба Сурура, підкріплену римуванням, і поділ на строфи у формі своєрідного діалогу між хором і голосом, що виливається в гімн відвазі ліванських героїв, сповнений віри у щасливе майбутнє. Неабияку роль у ритмічній організації цих віршів відіграють паузи: наголошується і виділяється кожне вагоме слово. Такі тонічні вірші, розраховані на голосне звучання, нагадують поезію В. Маяковського. Подібна система віршування дозволила і бенінському поетові Еушашу Прюденсію невимушено розповісти про історію своєї країни, підкреслити незламність волі й сили народу. Зберігаючи вагомі слова в окремому рядку, В. Ткаченко зміг передати біль за поневолення братів і сестер, які тепер несуть світові свої «пісні і танці, самотню культуру, серця, що палають дружбою й добротою» [2, с. 64]. Належну увагу приділено й відтворенню ритмотворчих синтаксичних засобів (повторів, анафор, обрамлень) у його перекладі «Батьківщині» Цеггайе Гебре Медхіна. Вірш ефіопця Аяльнеха Муляту «Генна» в антології подано в новій, кращій порівняно з опублікованою у «Всесвіті», редакції.

Вірою в майбутнє, щастя й свободу пройнята поезія Алжиру. З перекладу М. Литвинця яскраво постає поет-трибун Малек Хаддад. Цьому сприяє адекватне відтворення образної системи першого твору, зокрема епітетів й асоціативних метафор:

Par-dessus les chansons des buissons fracases
Гучніше від пісень потрошених кущів, –

*Ecoutez – moi, je parle
Avec la bouche de morts
Ecoutez – moi, j'écris.
Avec la main brisée sur sa guitare*

*Je suis votre miroir
Il est beau. L'assasin [12, с. 117]*

*Слухайте, – я промовляю
Вуштами мертвих борців,
Слухайте, я пишу
Перебитою рукою на
гітарі
Я – дзеркало ваше,
Убивче і ясне [2, с. 30].*

Варто відзначити легкість стилю, природного для українця, і в його перекладі присвяти Буалема Хальфа Назимові Хікметові. Це своєрідний гімн прекрасному в природі, в людських стосунках: дружбі, коханню. В. Ткаченко також адекватно передає нескореність алжирського народу в боротьбі за справедливість і незалежність, оспівану Жаном Амрушем, невідкупну любов до батьківщини Мухаммеда Діба, гнівне засудження завойовницької політики Франції у вірші Анрі Креа, інтернаціональні мотиви «Клятви» Башіра Хаджі Алі.

Серед поетів Конго й Заїру найоригінальнішим і найталановитішим справедливо вважається Чікайя У'Тамсі, який, внаслідок побаченого в Африці й Європі та під впливом французьких сюрреалістів, виробив власну систему символів. Простоту материнської любові його «Колискової» зумів передати В. Ткаченко, як і персоніфіковану алегорію «Даба» Марсіаля Сінда. Влучним відтворенням ритмотворчих синтаксичних засобів (повторів, антитез, паралельних конструкцій) Омелян Масикевич також адекватно передає своєрідне осмислення свободи Жана-Батіста Таті-Лутара й світанку Максима Ндебєка.

Порівн.: La mere Мати
Essuie ses larmes Сльози витирає
La femme Жінка
Lave la maison Прибирає в домі
L' enfant Дитина
Se débarbouille [13, с. 40] Умивається [2, с. 120].

По-особливому ласкаво й ніжно сприймається в його перекладі й «Моя батьківщина» камерунця Еллонге Епаньї Йондо завдяки еквівалентному відтворенню метафор, епітетів, порівнянь, повторів, звертань:

*Pays! O village, bien aimé
J'ai entendu l'écho de ton nom
Se répercuter infiniment à l'Est
Comme une volée de carillon
A l'Est, la-bas à l'Est
Kamerun! Kamerun! Kamerun!*

*Tue s comme le régime de palme
[8, с. 25]*

*Краю мій! Селище любе,
Відгомін назви твоєї я чув
Далеко, далеко на сході,
Неначе дальній передзвін
На сході, отам на сході,
Камеруне! Камеруне!
Камеруне!
Ти, як ота висока пальма
[2, с. 113].*

Цими ж засобами він відтворив і сповнені надією й ніжністю поезії Бернара Дадьє, присвячені рідному краю та нареченій:

*Sèche tes pleurs, Afrique!
Ayant bu
A toutes les fontaines
d' infortune
et de gloire
Nos sens se sont ouverts
À la splendeur de ta beauté;
[10, с. 244]
Mon ciel ce soir est beau*

*comme un sourire d' enfant,
Mon ciel ce soir est pur*

*comme un sourire d' amante
[10, с. 22]*

*Витри сльози, Африко!
Напившись
з усіх криниць
недолі
і слави,
наші душі розкрились
від пишної краси твоєї;

Цього вечора небо мое
гарне,
як усмішка ДИТИНИ.
Цього вечора небо мое
чисте,
як усмішка коханої
[2, с. 57]*

Цінними зразками класичної літератури Магадаскару служать пройняті подекуди тонкою іронією вільнолюбні та патріотичні вірші відомого фольклориста, лінгвіста й мистецтвознавця Флав'єна Ранаїво. Його «Пісні для двох гітар», присвяченій Леопольду Сенгору надає особливого ритму й мелодики підсилене повтором звуконаслідування музичних інструментів, майстерно передану музику Віктором Коптіловим. Влучні алітерації, порівняння, метафори допомагають йому передати патріотизм, ліризм і чистоту почуттів маврійського поета Едуара Моніка.

Серед англомовної поезії в антології найчисленніше представлена Нігерія та Південно-Африканська Республіка, менше – Сьєрра-Леоне, лише трьома віршами Гастона Барт-Вільямса в перекладах Володимира Кухалашвілі, автора передмови солідної наукової розвідки, а найменше – Кенія. Та не найбідніше, про що свідчить майстерний переклад Всеволода Ткаченка єдиної перлини лірики Джозефа Каріюкі:

*...I feel your hand in mine,
Two human breaths join in one,
And the piano weaves
It unchallenged harmony*

[11, с. 164]

*Я відчую твою руку в
своїй руці,
І два людські подихи
зіллються в один,
І фортепіано прастиме
Свою неперевершену
гармонію
[2, с. 119].*

Вражає дивне оркестрування осінньої тиші гамбійця Ленрі Пітерса, яку зумів зберегти Олександр Мокровольський еквівалентним відтворенням тропів: *the sea eats our land – море пожирає нашу землю, tenderness frustrated does not wither – знехтувана ніжність не зів'яла, the wrathful wings of Man's Progression – гнівні крила поступу людського*. Проте своєрідні образи часто доводиться трансформувати.

Непідкупне хвилювання й інтерес закликають думки й образи, ритм і мелодика поетів Гани. Вірші Квеси Брю вирізняються оригінальністю світосприймання. З перекладів Івана Драча зринає «колиска народів», змальована Майклом Деєм-Анангом, «пробуджений світ», «розхвилюваний виром пісень і ритмом тамтамів» [2, с. 71].

Щоб передати «Симфонію свободи» Джона Атукеві Окаїя, В. Кухалашвілі дещо відходить від оригіналу, замінюючи слуховими зорові образи, які в українській мові не в'яжуться з ключовим словом *слухати*, еквівалентом семантично ширшого за обсягом *hear*.

<i>Why not leave me to <u>hear</u> Of the fullness of the fields And the thinness of the thorn, Of the flapping of the flag And the tapering of the trunk, Of the fretting of the frog, Of the thickness of the thatch, Of the fleetness of the fly And the toughness of the teak, Of the freshness of the fish And the plainness of the pond</i> [5, с. 82]	<i>Не заважайте мені <u>слухати</u> Шепіт полів І шурхіт куцив, Шелестіння прапора І рипіння стовбура, Крик жаби І шерхіт очеретяного даху, Дзизчання мухи І шум пальми, Сплеск риби І спокій ставка</i> [2, с. 70-71].
---	--

Типологічні розбіжності зіставлюваних мов зумовлюють і трансформацію тропів, зокрема в перекладі В. Ткаченка поезії нігерійця Джона Пеппера Кларка:

<i>Ibadan, Running splash of rust And gold – flung and scattered Among seven hills like broken China in the sun</i> [11, с. 89]	<i>Ібадан – з іржі весь і золота – розсипавсь, розкинувся зрана між семи горбів, мов розколота на сонці блищить порцеляна</i> [2, с. 167].
--	---

Втрату незвичної для нас метафори в останньому рядку «Таємничого барабана» Гебріела Окари перекладач компенсує яскравим образом у попередньому:

<i>But standing behind a tree with leaves around her waist she only smiled with a shake of her head</i> [11, с. 96]	<i>А вона стояла за деревом оперезана листям, і все сміялась, хитаючи головую</i> [2, с. 170].
--	---

Метафоричні епітети часто замінюються порівняннями, як у Кухалашвілі в перекладі «Смерті на світанку» Воле Шоїнки:

<i>The dog-nose wetness of the earth cottoned feet</i> [11, с. 112]	<i>Землю вогу, мов ніс у собаки. ноги, обм'якли, наче вата</i> [с. 177].
--	---

Трансформують метафоричні образи в порівняння і Всеволод чи Сергій Ткаченки у віршах Крістофера Окігбо та Денніса Брутуса:

<i>Bright with the armpit dazzle of a lioness; Patrols uncoil along the asphalt dark</i>	<i>Просвітла, Грудьми засліплює, мов левиця; В завулках темних патрулі</i>
--	---

hissing their menace to our *пильнують нас, звиваючись,*
lives [5, с. 104, 30] *як змії* [2, с. 175, 180]

Перекладачі іноді вдаються до граматичних трансформацій. Так, заміна іменникових конструкцій прислівниками допомагає В. Кухалашвілі краще передати оповідний характер легенди малавійця Девіда Рубадірі «Стенлі зустрічається з Мугесою», бо так вона сприймається природніше українським читачем:

<i>Such a time of it they had, The heat of the day, The chill oa the night</i> [7, с. 68]	<i>Був час такий: Ополудні – спека, Вночі – холод</i> [2, с. 148].
---	--

Справжнім поетичним доробком можна вважати ангольську поезію в перекладах Михайла Литвинця, Юрія Покальчуком, Віктора Кордуна, Михайла Москаленка, Маргарити Жердинівської.

По-особливому своєрідним і неповторним сприймається кожен вірш Луандіно Віейри завдяки майстерній передачі Ю. Покальчука алітерацій, порівнянь, повторів, що сприяє адекватному відтворенню розмовного колориту і різнобарв'я мови, переплетення тематичних ліній, глибини почуттів ліричного героя, якого радують зміни в Луанді. Ось як просто він передає ліричні настрої Марію Антонію при описі ночі чи зустрічі закоханих у вщерт'я набитій електричці:

<i>se sentam juntos. As mãos nas, mãos transmitem sonhos que se não sizem</i> [6, с. 78]	<i>сідають разом. Руки рмаї оповідають, бо слів немає</i> [2, с. 35]
---	---

Плетивом стелиться і художнє слово М. Литвинця, відтворюючи еквівалентно зоровий і музикальний образ Енріке Лопеса Герри: *Dezembro zumbindo nas cigarras – Весна цвіркоче цикадами*.

Тому й хвилює скорботний спів Мушіми Тете, чорні руки якого «снують на тамтамі Чарівні узорі, які... Заливаються в душі у мене, як одкровення відлунь далеких» [2, с. 40]. Порівн.:

*E as negras mãos sobre o ngoma vao tecendo
Desendhos magos que cavalgan sobre o vento ...
Unem – se minha alma
Como revelações de remotos ecos* [6, с. 134].

Вдалося відтворити всю гаму людських почуттів і М. Жердинівській у вірші Антонію Жасінто, проїнятого вірою в неодмінне повернення народу до мирної праці. Виграє в динамізмі й витриманому ритмі її переклад «Цивілізації Заходу» Агостінью Нето, порівняно з опублікованим раніше [1, 1979, № 6]. Природно вписуються у плавну й зворушливу мову А. Нето і тропи, адекватно відтворені М. Литвинцем. Не може не зачарувати яскравий образ Бамако:

<i>Bamako! Fruto vivo da Africa De futuro germinado artérias vivas de Africa Ali a esperança se tomou arvore e rio e fera e terra Ali a esperança se Vitoria amizade na elegância da palmeira e na pele negra dos homene</i> [6, с. 149]	<i>Невмеруций плоде Африки, майбутнє пливе у живих артеріях Африки Там надія деревом стала, річкою, вірою і землею, там надія аплодує дружбі гожою пальмою й долинами чорними</i> [2, с. 48].
--	---

Острови Зеленого Мису закарбовуються в пам'яті схожістю нашої долі й співзвучністю патріотичних почуттів Освалдо Алкантара завдяки еквівалентному

чергуванню ласково-ніжного *матінко* з нейтральним *мати* в перекладі Ю. Покальчука:

Matãe-Terra

*venho rezar uma oração ao pede ti,
Teu filho vem dirigir suas*

súplicas a Deus Nossenhor

*por ele, por ti
pelos outros teus filhos-espalhados*

na superfície cinzenta

do teu ventra mártir,

Мати-Земле.

*Я прийшов
І молитву складаю до ніг
твоїх.*

*Син твій благає володаря
всесвіту*

*За себе, За тебе,
За всіх твоїх дітей,
розкиданих*

*На спелілім безмежжі
твого*

скатованого лона,

Matãe-Terra.

Matãezinha. [6, с. 30-31]

Мати-Земле.

Матінко... [2, с. 103]

У перекладах трапляються, звичайно, й деякі огріхи, на яких спеціально не акцентуємо при першому знайомстві з «Поезію Африки». Вона, безсумнівно, збагатила нашу літературу цінностями культури африканського континенту і дала змогу читачеві краще пізнати надбання молодих літератур, що розвиваються, зрозуміти внутрішній світ ліричних героїв та заохотити перекладачів до глибшого проникнення в поетичну скарбницю Африки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Всесвіт. – К., 1959–1990.
2. Поезія Африки : [антологія]. – К. : Дніпро, 1983. – 182 с.
3. Українка Леся. збір. творів : у 12-ти т. / Леся Українка – К. : Наук. думка, 1975. – Т. 2. – 310 с.
4. Франко І. Збір. Творів : у 50-ти т. / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1977. – Т. 6. – 642 с.
5. African voices. – New York : Lawrence Hill & Co, 1995. – 120 p.
6. Andrade M. Antologia tematica de poesia Africaria / Mario de Andrade. – 1. Na Noite Gravida de punhais. – Lisboa : Livraria sa da costa editora, 1995. – 253 p.
7. A book of African verce / [comp. & ed. by J. Reed & C1 Nake]. – Lnd.-Ibadan-Nairobi : Heineman, 1997. – 283 p.
8. Kamerun! Kamerun! – Paris, 1990. – 115 p.
9. Klima V., Ruzicka K. F., Zima P. Czarna Afryka. Literatura i jezyk / Klima V., Ruzicka K. F., Zima P. ; [przek. z angl. M. Metelskiej]. – Wroclaw–Warszawa–Krakow–Gdansk, 2000. – 95 p.
10. Legendes et poemes. – Paris, 1996. – 86 p.
11. Modern Poetry from Africa. – Lnd. : Harmpndsworth, 1998. – 157 p.
12. La poesie afro-asiatique : Une anthologie. – Le Caire, 1991. – 357 p.
13. Ndebeka M. Soleils neufs / M. Ndebeka. – Yaonda, 1999. – 93 p.

© Паньків О. Б., 2012

Дата надходження статті до редколегії 15.04.2012 р.